

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT:

MAGYAR KURIR.

1832-dik

ESNTENDÖRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTETI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, Tek. Beregh Vármegyének Tábla Bírája, és a' Magyar Tudós
Társaságnak levelező Tagja.

MÁSODIK

FÉLESZTENDŐ.

BÉTSBEN,

NEMES HAYKUL ANTAL' BETŰJIVEL.

A' Bagoly a' Böltset példázza, ki bárha setétben
Vesztegei is lát ott, hol más semmit se vesz észre.

MAGYAR KURIR.

Indult Bétsből, Kedden, Július' 3-dikán, 1852.

Portugallia.

A' Globe Jun. 13-kán jelenti: A' Madeirában történt dolgokról Máj. 20-dikáig vagyunk tudósítva. Ez ideig a' Sziget mindég ugyan azon állapotban van. A' berekesztés törvényei, ki vévén az Ámerikai hajókat, mindeneken szorosán végrehajtatnak. Az egyesült Statusoknak egy hajójok (Constellation nevű) Norfolkból kevéssel érkezett ezelőtt Madeirába. A' Kapitány, a' berekesztés (Blockade) Commandásának ezt izente: „ő azt meg nem szenvedheti, hogy valamely hajó, mellyen ámerikai zászló lobog, ha szinte elég vagy más készülétek vagynak is rajta, megállítódjék, — 's izenetéhez ezt adja — hogy ő, ha az ámerikai hajóknak menetelet valaki akadályoztatni mérézli, a' bezáró hajóssereget ágyúztatni fogja. Madeiráról jött későbbi tudósítások szerént, a' sziget a' bezárás alól felszabadított 's az azt megszálló hajók Máj. 25-kén Terceirába vissza utaztak.

Lord Palmerston, Hopner Urnak, a' Liszbonában lévő Anglus Consulnak meghagyta, hogy az, a' Britanniai Király nevében, a' Liszbonában tartózkodó britanniai alattvalóknak adja tudtokra ezeket: 1-ör Minekutánna

ő Nagybritanniai Felsége megegyezett abban, hogy míg a' Bragançai ház két Tagjai közt (Dom Pedro és Dom Miguel közt) egyenettenség lesz, addig a' Tájón ángoly hadi erő nem fog lenni, ez, más olyan hadihajókkal erősítettik meg, mellyek a' Rocca fokától (Liszbonánál) a' Douró torkolatjáig fel's alá járván, vígyázzanak. 2-or Azon esetben, ha Spanyol Ország, a' Portugalliai Kormányshéket akármely kis részben segíti is, az ángoly hadi erő egészen a' Dom Pedro védelmezésére fog fordíttatni. 3-or A' Nagybritanniai Király parantsolatja szerént a' Tájóra egy nagy szállítóhajó küldődik, olly tzelből, hogy az ángoly alatt valóknak, ha ne talán a' jelen környülállások között veszedalemben forognának, azon menedék helyek lehessen. Ezen pontra nézve azonban tudósítódjék minden ángoly alatt való, a' Portugallia kormányshéknek azon hittel fogadott ígéretére, hogy minden Angolynak, ki az Ország törvényeit által nem hágja, — java és személlye sérthetetlen foglenni. ő Nagybritanniai Felsége alattvalóit egyszer'smind arról is tudósítja, hogy Ángoly Ország a' jelen esetben a' Neutralitást szorosán szemel előtt fogja tartani, ugyan azt javasolván a' Portugalliában tartózkodó alattvalóinak is.

G ö r ö g O r s z á g.

Corfuból Jun. 4-kéről való tudósítások szerint Görögországban a' legnagyobb zűrzavar uralkodik. Móreából egész familiák költöznek a' Jóniai szigetekre. Patrás a' Tsavella seregeivel meg van rakva. Corfúban a' volt a' hír, hogy Patrásba ángoly seregek mennek, Naupliát pedig a' Londoni Tractátus által öszve szövetkezett három hatalmasságok katonái fogják megszállani. Gróf Capodistrias Ágoston Korfuból egy éjszakamériki hajón Odeszába ment, a' honnan ugyan ő rövid idő múlva Szent Pétervárába szándékozik utazni.

T ö r ö k O r s z á g.

Konstantzinápoly Jun. 9-én. A' Török Monitor után a' Syriai hadi történetekről ezeket tudjuk: Ibrahim Basa, az Osmán Basával való ütközet után, midőn Homsig nyomult 's ugyan ott az Aleppoi Basa seregeinek egy Osztályára bukkant volna, jónak látta magát vissza vonni. De Chan-Kassirnál a' porta serege utól érte, 's az ütközetet, melly egy néhány óráig tartott elvesztvén, kénytelen volt útját Balbek felé venni. — Jean d'Acréből is, mindég jó hírek mennek a' Portához. Abdullah Basa, használván az Ibrahim távól létét, a' várból kiüt, 's az egyiptomi artilleriának, 's hadi eszközöknek nagyobb részét elfoglalja, magokat az egyiptomiakat pedig a' vár mellől való eltávozásra kényszeríti. Ez időtől fogva Abdullah Basa az Acrei erősségek újításával foglalatoskodik. Hussein Basa maga Máj. 20-kán még Koniában volt, de seregeinek nagyobb részét már Antiochiába küldötte, mellynek maga is utánna megyen.

Jeni-basar, Senitza és Wisegrádvárosainak bevétele után Mahmud Hamdi Basa, seregeinek egy részét Prepólba küldte, maga pedig Hiszardsikba ment. Prepól tsak hamar megvétetik, — a' lázzadók 's azoknak vezérei elfogattatnak és büntetés alá vettetnek, midőn a' Raajak, kik erőszakkal kényszerítették a' lázzadásban való részvételre, szabadon bocsátattak. Ezen ütközet után Hiszardsik, és Tahlitza városai nem sok idő múlva megadák magokat. Ezt tselekedték a' Fotsia lakosi is, — kik már régen a' Bosna-Seraji rebellekkel tartanak, — és azt kérték, hogy az ő Városok kormányosává, a' Mahmud Hamdi Basa követői között való Fakár Basa tétessék. — Kérések megadódott. — Ezután a' tsászari Török seregek Prazza és Aladse-Chant rekeszté be, és azzal a' Hussein Kapudan 's a' Bosznia fő városa (Serajewo) ellen való hadi munkálkodások szembetünöképpen megkönnyebítették.

A' Nagy Úr, Jun. 4-kén költözött bele, ama pompás palotába, mellyet az ási partokon Beylerbeyben legközelébb építettett. — Konstantzinápolyban Jun. 7-kén ismét nagy tűz volt — 100 házak lettek hamuvá.

N a g y B r i t a n n i a.

A' Király életét egy gonosztévőnek vakmerő törekedéseitől Jun. 19-kén tsak a' szerentse tartotta meg. A' kitett napon Ascotban lófuttatás van. Azon, a' több nézők között, familiájának né-melly tagjaival a' Király is megjelenik. Alig áll meg a' Felsőleges személy ülőhelye ablaka előtt, midőn valami matrótz ruhában öltözött, falábú, igen nyomorult kinézésű ember ráhajít egy

meglehetős nagyságú kavitsot, melly a' Király homlokát, a' kalapnak, melly szerentsére éppen fejében volt — karimája felett érte. A' Király vagy a' váratlan dolgon való ijedség, vagy talán az ütés miatt olyan zavarba jön, hogy két vagy három lépést hátra tántorogva így kiált: Istenem! engemet ért. Ugyan azon pillanatban az említett gonosztévő más követ is hajt, — de az, az ablakfára esvén, vissza pattant. Azonban a' történt szerentsétlenségnek a' jelenlévő egész sokaság között hirtelen híre futamodik, — minden megrémül. — Feleségét és leányát, kik abban a' pertzben előfutottak és nagy szorongattatások között tudakozódtak a' sérelem felől, egy két pillanattal múlva nyájas mosolygással győzte meg Ő Felsége a' felől, hogy semmi baja sints; a' népet pedig, melly hasonló aggodalomban volt azzal, hogy az után nem sokkal az ablakhoz állván, magát megmutatá. Le írhatatlan az az öröm, mellyet a' nép a' Királynak ekkori megpillantásán, és egy darab ideig mind azoknak, valakik Ő Felségének körülötte voltak látásán nyilván valóvá tett. Míg ezek így folynak, a' gonosz tévőt is megfogják, — kikérik — ezt vallja: „Az ő neve Collins, születése helye Cork, minekutánna az Ő Felsége szolgálatjában néhány esztendőket eltöltött volna, a' lába valami szerentsétlenség által eltörvén, megnyomorodott. Illyen állapotban a' tehetetlenek házába vitetett, — 18 hónapi ott léte után, Elöljárói eránt való engedetlenségért onnan elküldödött. Ekkor nem lévén mit tennie, segedelemért az Admirálitás Lordjához folyamodott. Itt üres választ kapván kérő levelével egyenesen a' Királyhoz Vindsorba ment. Midőn megtudta, hogy itt is hijában zörgetett, kétségben esés és

ezen gondolatok között, hogy jobb ha föbe lövik, vagy felakasztják, mint illyen inségben él, A scotba ment, olly tzéllal, hogy a' Királyon boszszút áll. Nyilván kijelenté azt is, hogy azt a' követ, melly a' Királyra szállott, valamint a' másikat is, ő hajította. — Gonoszágának társa nintsen, úgymint a' mire ő senkit sem ösztönözött. A' nála talált írásokból ki jött, hogy előadása igaz, — valamint a' kihalgatásból az is, hogy tökéletesen eszén van, Jelen tselekedete gonosz voltát megesmeri, és bánja. Már ez előtt valami bűnért fordult meg a' politziaszéke előtt. Míg a' jövő Tsötörtökön másodszeri kihalgatásra ismét elő állítódnék, addig a' Readingi Tömlötzbe tétetett.

A' Globe írja: hogy Junius 18-án a' Waterloo-i ütközetnek esztendőnként előforduló napján Hertzeg Wellingtont a' nép, az útszán kipszegette, sárral meghajgálta, sőt lováról is lehúzta volna, ha védelmezésére a' politzia embereket nem rendelt volna. A' nevezett újság a' Londoni népnek ezen illetlen tselekedetét nagyon rágalmazza.

A' Hertzeg Wellington értelmén lévők között némellyeket, midőn egy Klubvendégségből haza felé mentek, hasonló pizszegetésekkel köszöntgetett és tsúfolt a' nép. Lord Ellenboroughnak kövel is hajtottak utána. A' kö nem Ellenboroughot, hanem Aplin Urat érte, és sebesítette meg.

Walter Scott Londonba megérkezett. Egészsége állapotja, fájdalom! nem igen derék, és talán soha sem fog helyre állani. A' szélütés után testének egyik oldalát éppen nem tudja mozgatni, miólta vissza jött, mindég a' legderékabb orvosok forgolódnak kö-

rülötte. Külömben familiája között tsendesen van.

Frantzia Ország.

A' Nouvelliste Jun. 20-kán, a' Chateaubriand, Fitzjames és Hyde de Neuville Urak elfogattatásának a' következő okát adja: Berryer Ur Nantesbe vitetvén ezt mondta: „hogy ő (Berryer) az említett három férjfiakkal, egy olyan Biztoság tagja, melly a' thrónusból levetett Uralkodóház haszon javában munkálkodik. Mondott Berrier Ur ezen kívül többet is, de a' mit még nem közölhetünk. És ezen nyilatkozatások következtetésében adatott ki a' fentt nevezett Urak elfogattatásáról szőlő parantsolat.

Sok újságok azt állítják, hogy a' Berry Hrgné Frantzia Országból kiszökött. Ez a' vélekedés a' magokat feladtak nagyszámából származott, — pedig annak helyesebb oka az, hogy a' lázzadók fejei a' hadikarban való helyheztesen megrémültek, — a' parasztok bátorságokat egészen elvesztették, és utóljára, hogy az aratás ideje közelget.

A' Moniteur Jun. 21-kén írja: Azon tudósítás szerént, mellyet a' hadi Minister, a' polytechnica Oskola új elintézése felől a' Király elébe terjesztett, és a' mellyet Ő Felsége helybe hagyott, 207 nevendék találtatott ollyannak, ki a' legközelebb történt Jun. 5—6-diki lázzadásban semmi részt nem vévén, az újonnan organisált polytechnica Oskolába ismét felvevődhetett. És így mindössze csak 60-an bortsáttattak el, a' kik az Intézetből való kilépést szoros megtiltó parantsolat ellenére is kimertek menni, nem csak, hanem arra, és a' törvényeknek való nem engedésre másokat is nógattak. Sajnálkozással adott a'

Király ilyen kemény példát büntetésül az engedetlenség vétkéért, — de kénytelen volt vele, — a' környüállásokhoz képest mulhatatlanul így kellett tseledni. Az elküldött nevendékek között a' lázzadókkal sokan fogságba tettek, ez úttal az ítéltöszék kezei között vagynak.

A' Jun. 5 és 6-kán történt lázzadás alkalmával elfogatott bünösök megitélése végett rendelt Hadiítéltöszék, úgy látszik, nem nagyon keményen veszi a' dolgot, — enged a' kiknek csak engedhet, és egyedül azokat bünteti a' kiket igen sok tanúk vallanak bünösöknek. Így ítéltetett halálra Colombat Lajos, ki hajdan a' tengeri Artilleriánál szolgált, 's a' ki felől világosságra jött, hogy Jun. 6-kán a' seregre lövöldözött; és Ex-Oberster Tiellemantot a' betsület legió tagját, — ki a' Júliusi Revolútiókor megtisztelt hösök között egy volt, — tíz esztendei rabságra.

Chateaubriand látván, némelly Ujságokból, hogy az ő fogsági állapotja felől, a' közönségnek nagy része igen hibás vélekedésben vagyon, azon a' Journal des Debats szerkesztetőjéhez Bertin Urhoz küldött levelében, mellyet a' Quotidiennébe is kívánt beiktatni, igazit. A' levél foglalatja ez: Kedves Bertinem! Hogy hozzám, most is éppen azzal a' barátsággal viseltetik az Ur, a' mit még szerentsétlen állapotomban is mindenkor tapasztaltam, felöle semmit nem kételkedem. Szeretném meglátogatni az Urat, és mind az Urnak, mind minden Journáloknak sorsomban való részvételeket megköszönni és azt, hogy a' Sajtó szabadságát hüségesen óltalmazták. De tudja az Ur hogy fogságban vagyok, hanem ollyan fogságban, melly az én házigazdám szívességéből igen igen kedvező. A' Politziapraefectusnak,

's familiájának jóakarátjokat és szíveségeket legillendöbben talán azzal dítsérhetem meg, ha azokért való szíves köszönetemet az egész közönség előtt jelentem ki. Egyedül csak a' fáj szívemnek, hogy fogságom beteges Feleségemet, ki hajdan 15 hónapokig ült helyettem a' tömlötzben, szomorítja és ejti aggodalomba. Hanem, drága barátom, én ennek oka nem vagyok. En a' jelen politikai rendre soha meg nem esküdtem, a' Statusminiszterségről és mint Paire, évfizetéséről lemondottam, 's ennél fogva a' Filep Lajos Kormányzékének sem árulója nem vagyok, sem az erántháládatlannak nem tartódhatom. Ha valaki azt mondja, hogy annak ellensége vagyok, — betsületes és fegyver nélkül való ellenség, olyan meggyőzetett vagyok én, ki a' megletteknek szükséges voltát úgy hordozom, hogy semmi kegyelmet nem kívánok. Most ímé testi fogságba vetnek, és valami költött politikai gonoszságért vagy bűnért vonnak számadásra. Minthogy én a' behozott politikai rendet meg nem esmerem, hogy kívánják azt, hogy én egy, ezen politikai rendtől származott ítélőszéknek a' politikai dolgokra nézve való jussát megismerjem? Ugyan nem a' legdurvább önnön magammal való ellenkezés volna e' ez? Ha a' principiumot tagadom, hogy engedhetném meg az abból valókövetkezést? Ebben az esetben jobb lett volna, ha esküvésemet a' Pairek kamarájában letettem volna. Én a' törvénykiszolgáltatás eránt megvetéssel nem viseltetem, én tisztelem a' bírákat, tisztelem az ítélőszékeket, csak egy olyan igazság és kötelesség felől való meggyőzetetés uralkodik én bennem, a' mellytől el nem távozhatom. Én — a' mit jól lát az Ur, — a' hadikarban tétel törvénytelenisé-

ge megmutatására szolgáló okok előhordásában nem avatkozom, — kitsiny ez amaz első és fő törvényteleniséghez (érti a' fenn álló országglószéket), és szükségesképpen való következése ezen első és fő törvényteleniségnek. Ez előtt már egyszer kijelentém, hogy én a' Frantzia Országban fenn álló társasági rendet megismerem, 's az adók fizetését 's a' t. kötelességemnek tartom; a' miből következik, hogy ha én, valamelly társasági vétékkel (gyilkolással, tolvajsággal 's a' t.) vádolnám, az ítélőszék jussát, társasági tekintetben tartoznám megismerni. De én politikai bűnnel vádolnám, a' miről hallani nem akarok. Mind e' mellett is megengedem azt, hogy ha az Igazgatóság előtt gyanúba esném, hogy ellene valami politikai bűnt követtem el; az, a' maga tulajdon óltalmazása végett kéntelenítettnek velem törvényesen bánni, ha tőle kitelnék, bűnemet megmutathatni. Nekem pedig, a' ki azt az igazgatóságot csak tett Igazgatóságoknak esmerem, önnön veszedelmre való tekintetből jussom van, nem felelni. Vádolóim, halgatásomat hasznokra fordíthatnák, mivel én magam fosztanám meg magamat a' leghatalmasabb óltalmazó eszköztől. — Esküvésem letétele alól, ezen két oknál fogva vonogattam magamat 1-ör A' jelen Országglószék (vélekedésem szerént) jussát nem az elébbeni Királyság után való következésből meríti. 2-ör Nem is a' Népuralkodásából, mert az Igazgatóság formájáról való végzés eránt Nemzeti gyűlés nem tartatott. Hogy nekem igazságom van e' vagy nints, — ezen theoriám jó e' vagy nem, az nem kérdés, — elég — hogy én ezen meggyőződésben vagyok, ebben is maradok, és ezért semmi áldozatot, még életemet sem sajnálom. A' logicával megegyező-

leg tehát csak úgy tselekedhetem, ha a kihalgató bírák kérdéseire semmit nem felelek. Mert ha törvényesen megkérdeztetvén, nem egyebet, csak nevemet mondanám meg nekik, az ő ítélszékeknek politikai tekintetben való jussokat mindjárt megesmerném — ha pedig az első kérdésre felelnék, a' többire már szükségesképpen tartoznám. A' mit ez előtt ajánlottam, hogy én udvariságból, és nem törvényes társaság előtt, akármitsoda kérdésre adok felvilágosítást. De ennél többet nem tehetek. Ha húsz esztendeig hirtzolnának is egyik törvényszékről a' másokra, még sem vennék ki belőlem azt, hogy engem Chateaubriand Ágoston, Ferentznek hívnak. Ha a' Berryer Urral való szembe állítás végett (a' mint beszélik) Nántesbe vinnének, egy harmadik embernek interesséjére én mindent megmondanék, a' mit arról tudok 's az, az én előadásomra olyan ártatlan volna mint a' megszületett gyermek, — a' mi pedig a' magam személyét illeti, arról ha ket-té vágnának sem szóllanék csak egy ígét is. Az én szülöttem földje, Bretagne városa, azzal tisztelt meg engemet, hogy

sírbóltomat egy kis szigetben, mellyet magam mutaték ki, tulajdon költségén előre megépítette. Imé ez, a' Bretagnei lázzadókkal való alattomos levelezéseimnek minden titka. Jó napot, kedves Barátom, és ha reá szert tehet, szabadságot. A' politzia háznál Június 18 kán 1852. Chateaubriand.

A' Moniteur hivatalos jelentés szerént Június 5 és 6-kán, 18 nemzeti örök estek el és 104 en sebesítettek meg.

M a g y a r O r s z á g.

Nagy Kanisáról. Május 30-kán elhunyt Nagy Tiszteletű Kosztká Lukács K. O. Aldozó-Pap, Aligazgató, és Lelkész. A' boldogult élete' tavaszától szinte elgyengült koráig fáradhatatlan szorgalommal nevelte a' hazai Ifjúságot szelíd tudományokra, elannyira, hogy nem volt Társaság, mellyben külömbféle rendű, és nagy reményű tanítványit nem szemlélhette volna. Május 31-dikén késérte el őt az elhunytán keserő Tanítói Kar, Tanuló Ifjúság, és teménytelen sokaság örök nyúghelyére.

(Félárkus „**SOKFÉLE**“ Toldalékkal.)

A' XVII számú Sokfélében látható 4 kömetszések, mintegy négyöt száz nyomtatványában ezen Toldaléknak, halaványok. Oka ez, hogy az a' szép fejer papíros, mellyre nyomtatva van, mesterséggel, t. i. timsóval van fejerítve, ez pedig a' kövel nyomtatók kémiai fekete festékét a' kövön lassan lassan megemészti 's úgy elhalaványítja, hogy a' legszebb rajzolat ereje is öt hat száz nyomás után oda lesz; holott a' természeti 's nem savanyal fejerített papíroson minden nyomás egyenlően tiszta. Inkább a' természeti fejeriségű papíros mellett maradunk hát ezentúl, 's így annál tökéletesebb rajzokkal kedveskedhetünk. Ez az oka, hogy a' papírost változtattuk.

Szerkesztető és Kiadó Marton József, Professor. (Landstrasse Nro 315.)

Nyomtató: Nemes Haykul Antal. (Obere Bäcker-Strasse Nro 755.)